

Brüsszel, 2020.12.2.
COM(2020) 710 final

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

**Az igazságszolgáltatás digitalizációja az Európai Unióban
Lehetőségek eszköztára**

{SWD(2020) 540 final}

1. BEVEZETÉS

Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés és a tagállamok közötti együttműködés elősegítése az Európai Unió működéséről szóló szerződésben¹ meghatározott, a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló uniós térség fő célkitűzései között szerepel. Az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkében biztosítja a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot². A hatékony igazságszolgáltatási rendszerek megléte elengedhetetlen a belső piac működéséhez, és a gazdasági növekedés előfeltétele is. Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést fenn kell tartani, és lépést kell, hogy tartson a változásokkal. Ezek közé a változások közé tartozik a digitális transzformáció, amely életünk minden területére hatással van.

Az elmúlt évtizedben a Bizottság és a tagállamok elismerték a hatékony igazságszolgáltatási rendszerek szükségességét, és számos olyan kezdeményezést is tettek, amelyek pozitív eredményeket értek el az igazságszolgáltatás digitalizációja terén. Azonban még mindig sok a teendő. Ráadásul a Covid19-válság a közvetlen egészségügyi és gazdasági hatásokon kívül számos más kihívás elé is állította az igazságszolgáltatási rendszereket az Unión belül és közvetlen határain túl.

A Covid19-világjárvány egyrészt rámutatott, hogy az EU-nak fel kell gyorsítania az igazságszolgáltatási intézmények ügykezelésének, a felek és az ügyvédek információ- és dokumentumcseréjének, valamint az igazságszolgáltatáshoz való könnyű, folyamatos és mindenki számára elérhető hozzáférésnek digitalizációját célzó nemzeti reformokat³. A körülmények így még jobban ösztönözték a tagállamokat arra, hogy igazságszolgáltatási rendszereikben a lehető legjobban hasznosítsák az információs és kommunikációs technológiai (IKT) eszközöket. A nemzeti igazságszolgáltatási rendszerek működésére gyakorolt jelentős hatás másfelől negatívan befolyásolta Európai Unió határokon átnyúló igazságügyi együttműködését, amelynek eredményeképpen sok esetben késedelmek és akadályok nehezítették a magánszemélyek és a vállalkozások igazságszolgáltatáshoz való hozzáférését⁴.

A Covid19-válság így rávilágított arra is, hogy milyen fontos az igazságszolgáltatási rendszer rezilienciájának megerősítése az Unióban. Rámutatott, hogy mennyire fontos a nemzetközi partnerekkel való további kommunikáció, és a bevált gyakorlatok előmozdítása ezen a szakpolitikai területen is. Ezek fontos alkotóelemei az európai értékekre épült társadalomnak, valamint a rugalmasabb gazdaságnak.

¹ Az EUMSZ 67. cikke.

² Az Európai Unió Alapjogi Chartája (HL C 326., 2012.10.26., 391–407. o.).

³ Lásd: 2020. évi jogállamisági jelentés – A jogállamiság helyzete az Európai Unióban (COM(2020) 580 final).

⁴ A nemzeti igazságszolgáltatási rendszereket a Covid19-válság során érintő kihívások áttekintése érdekében a Bizottság adatgyűjtést végzett a krízis hatásáról és a nemzeti válaszügyintézkedésekről;

https://e-justice.europa.eu/content_impact_of_the_covid19_virus_on_the_justice_field-37147-hu.do

Az európai elfogatóparancsok tekintetében például, noha egyik tagállam sem függesztette fel általánosságban véve az átadások végrehajtását, bizonyos esetekben – főleg az utazási korlátozások és törölt repülőjáratok okán – lehetetlenné vált a keresett személyek átszállítása a kibocsátó állam területére. Az egyes átszállítások végrehajthatóságát eseti alapon vizsgálták. A szárazföldi átszállítások (pl. szomszédos tagállamok között) rendszerint továbbra is megvalósultak, kivéve, ha a határokat lezárták.

Politikai iránymutatásában⁵ az Európai Bizottság elnöke ígéretet tett egy „ambiciózusabb” Európa kialakítására a digitális kor által kínált lehetőségek biztonságos és etikus korlátok között való kiaknázása révén. A legutóbbi, 2020. évi stratégiai előrejelzési jelentés⁶ is elismeri a közigazgatási szervek és igazságszolgáltatási rendszerek digitális transzformációjának alapvető fontosságát az Európai Unióban. Az átállásnak mindenki számára megfelelőnek kell lennie, elsősorban az emberekre kell koncentrálnia, és új lehetőségeket kell megnyitnia a különböző érdekelt felek előtt. Ezért fontos, hogy a folyamat számos kérdést figyelembe vegyen.

Az Európai Tanács⁷ és az Európai Parlament⁸ is felismerte, hogy a digitalizáció milyen jelentős szerepet tölt be az Unió gazdaságának Covid19-válságot követő újraindításában és modernizálásában.

A 2020. júliusi, biztonsági unióra vonatkozó stratégiában a Bizottság olyan intézkedések megvalósítására vállalt kötelezettséget, amelyekkel biztosítható, hogy a bűnüldözés és az igazságszolgáltatás területén dolgozók könnyebben alkalmazkodhassanak az új technológiákhoz, főleg az új eszközökhöz való hozzáférés, az új készségek elsajátítása és az alternatív nyomozási technikák kifejlesztése révén⁹.

A Tanács 2020. október 13-i, „Az igazságszolgáltatáshoz való jog – A digitalizáció lehetőségeinek kiaknázása”¹⁰ című következtetésében konkrét javaslatokat fogalmaz meg az igazságszolgáltatáshoz való tényleges hozzáféréshez és a digitalizációhoz kapcsolódó politikák kölcsönös megerősítésére.

Mindennek fényében alapvető fontosságú, hogy az Unió az igazságszolgáltatás digitalizációját a lehető legnagyobb mértékben gyorsítsa fel. Bár már eddig is sokat tettünk a cél érdekében, jelentős munka áll még előttünk nemzeti és európai szinten is az igazságszolgáltatási rendszerek rezilienciájának további erősítése, valamint online munkakapacitásának bővítése felé vezető úton. A Bizottság e-kormányzattal kapcsolatos tapasztalatai azt támasztják alá, hogy a digitális transzformáció az igazságszolgáltatási rendszerek strukturális reformjainak egy olyan aspektusa, amely pozitívan befolyásolja a rendszereket. Az ilyen reformok esetében a folyamatoknak, és az azokat támogató rendszerek terveinek a kialakítása során mindig szem előtt kell tartani az állampolgárok és a vállalkozások érdekeit.

Annak érdekében, hogy a digitális technológiák kínálta előnyöket teljes mértékben ki lehessen használni a bírósági eljárásokban, a jelen közlemény kettős célt határoz meg: nemzeti szinten továbbra is támogatni kívánja a tagállamokat abban, hogy a különböző nemzeti igazságszolgáltatási hatóságok együttműködésének és digitális terjeszkedésének erősítése révén nemzeti igazságszolgáltatási rendszereiket tovább kísérik a digitális kor felé vezető úton, az előnyök állampolgárok és vállalkozások általi maradéktalan kihasználása érdekében; európai szinten a cél pedig a határokon átnyúló igazságügyi együttműködés

⁵ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_hu.pdf

⁶ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report_en

⁷ *A roadmap for recovery – towards a more resilient, sustainable and fair Europe*, elfogadva 2020. április 23-án.

⁸ Az „Összehangolt uniós fellépés a COVID-19-világjárvány és annak következményei elleni küzdelem érdekében” című 2020. április 17-i állásfoglalás.

⁹ COM/2020/605 final

¹⁰ HL C 342I. 2020.10.14., 1. o.

további erősítése az illetékes hatóságok között. Ez különösképpen az igazságszolgáltatási közszolgáltatások további digitalizációjában, a biztonságos és magas színvonalú távközlési technológiák (videokonferenciák) alkalmazásának támogatásában, a nemzeti adatbázisok és nyilvántartások összekapcsolásának elősegítésében, valamint a biztonságos, elektronikus adattovábbítási csatornák illetékes hatóságok közötti használatának előmozdításában nyilvánulna meg.

E közlemény új szemszögből közelíti meg az igazságszolgáltatás digitalizációját – egy eszköztáron keresztül. Ezt az eszköztárat azon jogi, pénzügyi és informatikai eszközök átfogó készlete alkotja, amelyeket igazságszolgáltatási rendszereink különböző szereplői igényeiknek megfelelően alkalmaznak.

Az igazságszolgáltatás digitalizációjának tervezése és megvalósítása során biztosítani kell az Európai Unió Alapjogi Chartájában¹¹ rögzített alapvető jogok teljes körű tiszteletben tartását. Ez a megközelítés így de facto magában foglalja, hogy az Unióban mindenki teljeskörűen hozzá kell, hogy férjen az igazságszolgáltatás új, illetve kiegészítő digitális eszközeinek teljes körű használatához. Ennél fogva alapvető fontosságú annak biztosítása, hogy a fogyatékossgal élő személyek ténylegesen, másokkal azonos szinten férhessenek hozzá az igazságszolgáltatáshoz¹². Az igazságszolgáltatás területén használt digitális megoldások tervezése és bevezetése során alapvető fontosságú a biztonsági szempontok figyelembevétele a megoldások elterjedésének elősegítése, valamint az állampolgárok bizalmának kiépítése érdekében. A digitalizáció továbbá az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés javítása révén a jogállamiság erősítéséhez is hozzájárul az Unióban.

2. AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI RENDSZEREKET ÉRINTŐ KIHÍVÁSOK A DIGITÁLIS KORBAN

A terület különböző kihívásokat tartogat a tagállamok számára, akiknek helyzete is különbségeket mutat. 2013 óta a Bizottság minden évben közzétesz egy uniós igazságügyi eredménytáblát¹³, amelynek áttekintése a tagállamok igazságszolgáltatási rendszereinek digitalizációjára is kiterjed, például az ítéletek online hozzáférhetőségének, valamint a kérelmek online benyújtásának és nyomon követésének vonatkozásában. Az innovatív technológiák alkalmazását¹⁴, valamint a digitális büntető igazságszolgáltatás konkrét témáját¹⁵ két közelmúltbeli tanulmány is elemzi.

¹¹ Úgy mint a személyes adatok védelméhez, a tisztességes eljáráshoz és jogorvoslathoz való jog, azok vonatkozásában is, akik nem férnek hozzá a digitális eszközökhöz, vagy nem rendelkeznek az azok használatához szükséges készségekkel, valamint szem előtt tartva a hátrányos helyzetű személyek és az idősek helyzetét.

¹² Ahogyan az ENSZ Fogyatékossgal élő Személyek Jogairól szóló Egyezményének – amelynek az Európai Unió és a tagállamok is részes felei – 13. cikkében szerepel.

¹³ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_hu

¹⁴ *Study on the use of innovative technologies in the justice field*; <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>

¹⁵ *Cross-border digital criminal justice*; <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e38795b5-f633-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>

A Bizottság részletes elemzést készített az igazságszolgáltatás digitalizációjáról az egyes tagállamokban, amelynek feltérképezését az e közleményhez csatolt szolgálati munkadokumentumában¹⁶ ismerteti. A vizsgálat különböző fejlődési szinteket tárt fel a tagállamokban.

Például:

- a magánszemélyek tíz tagállamban férhetnek hozzá a folyamatban lévő ügyeiket ismertető elektronikus dokumentumhoz valamennyi típusú polgári jogi eljárásban;
- a büntetőjogot illetően az áldozatok hét, a vádlottak pedig kilenc tagállamban férhetnek hozzá elektronikus dokumentumhoz;
- tizenhárom olyan tagállam van, ahol a bizonyítékok a büntetőeljárások bármilyen típusában, kizárólag digitális formátumban is benyújthatók a bírósághoz;
- a polgári és kereskedelmi jogi ügyek terén tíz tagállamban nyújthatók be digitális bizonyítékok valamennyi eljárástípusban.

Átfogó értelemben elmondható, hogy az eredmények nagyon változatos képet mutatnak a tagállamokban. Az uniós igazságügyi eredménytábla és a helyzet felmérése rámutat, hogy a további digitalizáció az igazságszolgáltatás számos területére fejthet ki előnyös hatást.

Néhány kivételtől eltekintve¹⁷ a nyilvántartások és az adatbázisok területe egy olyan tárgykör, ahol a digitalizáció lassú üteme figyelhető meg. A magánszemélyek, a vállalkozások és a jogászok is nehézségekbe ütköznek az általuk jogszerűen hozzáférhető dokumentumok elérése során. Az ilyen jellegű online elérés sokszor nem biztosított, és ez számos esetben *de facto* hatékonyságbeli romlást eredményez.

Egy másik, az uniós igazságszolgáltatási rendszert érintő probléma a papíralapú dokumentumok fennmaradó használata, amely továbbra is túlsúlyt képvisel a nemzeti és a határokon átnyúló bírósági eljárásokban. Az uniós jogi eljárások megkövetelik az információk illetékes nemzeti hatóságok közötti cseréjét, amely gyakran egységesített nyomtatványok vagy nagy adatmennyiségek használata révén valósul meg. A jelenlegi uniós jogszabályok azonban nem határozzák meg az ilyenfajta adatátvitel közvetítő eszközét, illetve szabályait. Ennek eredményeképpen a kommunikáció legnagyobb része továbbra is papíralapú formában zajlik, hatékonyságbeli romlást okozva ezzel a határokon átnyúló információcsere során (főleg a sebesség, a megbízhatóság, a nyomonkövethetőség és a költségek vonatkozásában), megnehezítve a magánszemélyek és vállalkozások információkhoz való hozzáférését, valamint lelassítva a tagállamok hatóságai közötti kommunikációt.

Az előre tervezés és a koordináció hiánya a létrehozott nemzeti informatikai eszközök sokféleségét eredményezte, és ezáltal kihívások elé állította a határokon átnyúló interoperabilitás gyors elérését. Ez pedig nemzeti szinten a papíralapú dokumentumok használatának növekedését idézte elő. A fenti probléma megoldásának érdekében a tagállamok, korábbi beruházásaik megóvása mellett, különböző, a határokon átnyúló igazságügyi együttműködés digitalizációjára irányuló módszereket próbáltak ki. Ezek a törekvések főként a tagállamok, a jogászszövetségek, valamint a Bizottság közötti önkéntes

¹⁶ Bizottsági szolgálati munkadokumentum (2020) 540.

¹⁷ Ilyen kivétel például a tagországok cégnyilvántartásainak digitalizálása, amelyeket az üzleti nyilvántartások összekapcsolására szolgáló rendszer (BRIS) köt össze – lásd a jelen közlemény 3.4. szakaszát.

kezdeményezések formájában valósultak meg. Habár ez a fajta együttműködés számos hatékony eszköz (különösen az e-CODEX¹⁸) létrejöttét eredményezte, a megoldások következetes használatát a tagállamok még nem valósították meg.

Az Unió bel- és igazságügyi (IB) ügynökségei és szervei felismerték, hogy az érintett tagállamok határokon átnyúló bűnözés elleni küzdelmének hatékony támogatása érdekében digitális kommunikációra való képességük növelésére van szükség¹⁹. Számos kihívással kellett szembenézniük, úgy mint a modern digitális infrastruktúra, a megbízható kommunikációs csatorna, valamint a bizonyítékoknak a nemzeti hatóságok egymás közötti, illetve az EU ügynökségeivel és szerveivel való megosztásához szükséges alkalmazások hiánya. Ezért alapvető fontosságú, hogy az olyan ügynökségek és szervek, mint az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége (Eurojust), az Európai Ügyészség (EPPO), az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) és a Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynöksége (Europol) egy olyan közös álláspontot alakítsanak ki, amely zökkenőmentes és biztonságos együttműködést biztosít a tagállamokkal, ugyanakkor megfelel az alkalmazandó jogi kereteknek is, főleg, ami a személyes adatok védelmét illeti.

Összefoglalásként tehát elmondható, hogy az Európai Unió és tagállamai számára ezen akadályok leküzdése elengedhetetlen ahhoz, hogy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés Európa digitális évtizedévének szerves részévé váljon. Ez pedig az igazságszolgáltatási rendszer valamennyi szereplőjére egyaránt vonatkozik.

¹⁸ E-igazságszolgáltatási kommunikáció online adatcsere révén;

¹⁹ A digitális büntető igazságszolgáltatásról szóló tanulmányhoz (lásd a 29. lábjegyzetet) többek között az alábbi bel- és igazságügyi ügynökségek és szervek szolgáltatottak adatokat: az Eurojust, az Europol és az EPPO.

3. AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS DIGITALIZÁCIÓJÁNAK ESZKÖZTÁRA

Ez a közlemény egy, az igazságszolgáltatás digitalizációját segítő eszköztár alkalmazására tesz javaslatot a fenti kihívásokkal való megküzdés, valamint az igazságszolgáltatási ágazat digitális szempontból való előmozdítása érdekében. A Bizottság egy olyan megközelítést javasol, amely figyelembe veszi a tagállamok egymásétól eltérő nemzeti körülményeit, a nemzeti kompetenciákat, valamint teljes mértékben tiszteletben tartja a szubszidiaritás és az arányosság alapelveit. Ugyanakkor annak érdekében, hogy egy teljes mértékben a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget teremthessünk, fontos, hogy minden tagállam a meglévő digitalizációs hiányosságok mérséklésére, a nemzeti igazságszolgáltatási rendszerek közötti szétaprózódottság csökkentésére, valamint a vonatkozó uniós finanszírozási mechanizmusok keretében elérhető lehetőségek kihasználására törekedjen.

A javasolt eszköztár eszközei tág értelemben véve a következőkként csoportosíthatók:

1. **A tagállamoknak nyújtott pénzügyi támogatás** a hosszú távú hatásban rejlő lehetőségek kiaknázása érdekében;
2. A digitalizációra vonatkozó követelményeket meghatározó **jogalkotási kezdeményezések** az igazságszolgáltatáshoz való jobb hozzáférés, valamint a határokon átnyúló együttműködés javításának elősegítése érdekében (ideértve a mesterséges intelligencia területét is);
3. Olyan **informatikai eszközök**, amelyekre rövid és közepes távon lehet építeni, és minden tagállamban alkalmazhatók. Fontos, hogy a meglévő és új informatikai eszközök alapértelmezés szerint is együttműködésre képesek, a fogyatékkal élő személyek számára is elérhetőek, felhasználó-központúak, gyorsak, biztonságosak, megbízhatóak, rugalmasak és adatvezéreltek²⁰ legyenek, valamint biztosítsák a magánélet és az adatok védelmét, illetve az átláthatóságot;
4. Az olyan **nemzeti koordinációs és nyomonkövetési eszközök alkalmazásának elősegítése**, amely rendszeres nyomon követést, koordinációt és értékelést tesz lehetővé, valamint teret ad a tapasztalatok és bevált módszerek megosztásának.

Az eszköztár kötelező és nem kötelező erejű intézkedéseket is tartalmaz. Kötelező érvényű digitalizációra van szükség például a határokon átnyúló igazságügyi együttműködési folyamatok esetében a hatékony és gyors határokon átnyúló kommunikáció lehetővé tétele okán. Más, nem kötelező erejű eszközök közé sorolhatók az információmegosztás és a bevált módszerek egymással való megosztásának lehetőségei.

Az igazságszolgáltatás digitalizációjához kapcsolódó minden intézkedést az alapvető jogokkal – úgy mint a személyes adatok védelméhez, a tisztességes eljáráshoz és a hatékony jogorvoslathoz való jog –, valamint a szubszidiaritás és az arányosság alapelveivel teljes összhangban kell megvalósítani.

A digitalizáció folyamatának továbbá teljes mértékben figyelembe kell vennie a hátrányos helyzetű csoportok szükségleteit. A digitális technológiák egyre felhasználóbarátabbak, valamint egyre szélesebb körben elérhetővé válnak a kortól és az iskolai végzettségtől

²⁰ Az egyre növekvő mértékben hozzáférhető adatokat a Bizottság „Európai adatstratégia” (COM(2020) 66 final) című adatközleményében megfogalmazott európai adatstratégiával összhangban felhasználva.

függetlenül, valamint egyre hozzáférhetőbbek a fogyatékkal élő személyek számára is. Az intézményi, szervezeti és technikai intézkedéseknek ugyanakkor biztosítani kell, hogy azok a hátrányos helyzetű csoportok és kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek (például gyermekek vagy idősek) is teljeskörűen hozzáférjenek az igazságszolgáltatáshoz, akik esetlegesen híján vannak a szükséges eszközöknek vagy a digitális készségeknek. A bűncselekmények áldozatai egyedi, konkrét igényeiknek megfelelően kell, hogy részesüljenek a digitális eszközök kínálta előnyökből.

Garantálni kell a tisztességes eljáráshoz és a hatékony jogorvoslathoz való jogot. A digitális környezetben zajló büntetőeljárások során kifejezett figyelmet kell fordítani a védelemhez való jog sértetlenségére, ideértve az ügyvédi segítség igénybevételének, valamint a tárgyi bizonyítékokhoz való hozzáférés jogát is. Ehhez hasonlóan, a polgári eljárásokban is biztosítani kell a fegyveregyenlőség elvének megvalósulását.

3.1. A tagállamoknak nyújtott pénzügyi támogatás

Az igazságszolgáltatás terén való alkalmazásra szánt megfelelő informatikai rendszerek kifejlesztése időt, és ami még lényegesebb, forrásokat igénylő folyamat. Ezért az Unión belüli igazságszolgáltatás digitalizációját szolgáló átfogó stratégiának a **finanszírozáshoz való hozzáférés** kérdésével is foglalkoznia kell.

Az igazságszolgáltatási rendszerek digitalizációja, a meglévő digitális megoldások elterjesztése és az új megoldások bevezetése az infrastruktúrára, tervezésre, megvalósításra, karbantartásra és képzésre²¹ fordított, jelentős befektetéseket kíván. A változás megfelelő ütemének kialakításához kétszintű megközelítés szükséges:

- a tagállamoknak igazságszolgáltatási rendszereik valódi digitális transzformációjának elindítására biztosított pénzügyi támogatás; és
- az uniós szintű kezdeményezések bevezetésének támogatása.

A digitális igazságszolgáltatásra való átállás támogatásához minden elérhető eszközt fel kell használni, ideértve az új kohéziós politikai eszközöket, az új „Jogérvényesülés”, illetve „Digitális Európa” programokat, valamint a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt.

A **Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz** tulajdonképpen azokat a nemzeti befektetéseket és reformokat kívánja támogatni, amelyek elengedhetetlenek a fenntartható helyreállításhoz²². A Bizottság a tagállamok Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz megvalósítását célzó helyreállítási és rezilienciaépítési terveinek kidolgozására és előterjesztésére vonatkozó iránymutatásában ezért emelte ki, hogy az igazságszolgáltatási ágazat digitális transzformációja egy olyan terület, amelynek vonatkozásában a tagállamok számára kifejezetten tanácsos a reformokra és a befektetésekre összpontosítani²³. Ebben a vonatkozásban a nemzeti kezdeményezések is beleszámíthatók a Helyreállítási és

²¹ A jogi szakemberek digitális eszközökkel és technológiákkal kapcsolatos képzésével a Bizottság *Ensuring justice in the EU – a European judicial training strategy for 2021-2024* (COM(2020) 713) közleménye foglalkozik.

²² A Bizottság ellenőrizni fogja, hogy ugyanaz a beruházás ne részesüljön kétszeres finanszírozásban. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz célja a kiegészítő beruházások finanszírozása, nem pedig a más mechanizmusokon keresztül elérhető befektetések kiszorítása.

²³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/3_en_document_travail_service_part1_v3_en_0.pdf

Rezilienciaépítési Eszközben meghatározott 20 %-os digitális kiadási célba annak érdekében, hogy a „digitális korszakra felkészült Európa” koncepciója megvalósulhasson.

A Bizottság **2021–2027 közötti időszakra vonatkozó kohéziós politikai javaslatai** megfogalmazzák a digitalizáció széles körű igényét, és szorosabbra fűzik a kapcsolatot az európai szemeszter országspecifikus ajánlásaival, amelyek 2016 óta prioritásként fogalmazzák meg az igazságszolgáltatás digitalizációját egyes tagállamok számára²⁴. A tagállamoknak ezért a lehető legjobban kell kihasználniuk a lehetőségeket az új programozási időszak során, különösképpen az Európai Regionális Fejlesztési Alap²⁵ és az Európai Szociális Alap Plusz vonatkozásában.

A **technikai támogatási eszköz**²⁶ minden egyes tagállamnak támogatást nyújt a strukturális reformok bevezetéséhez, az igazságszolgáltatás területét is ideértve. A Bizottság már jelentős tapasztalatokat szerzett az igazságszolgáltatási rendszerek digitalizációjához kapcsolódó projektek jelenlegi, strukturálisreform-támogató program keretében való megvalósítását illetően számos tagállamban.

A Bizottság e-kormányzattal kapcsolatos tapasztalatai azt támasztják alá, hogy a digitális transzformáció az igazságszolgáltatási rendszerek strukturális reformjainak egy olyan aspektusa, amely pozitívan befolyásolja magukat a rendszereket is (kormányzás, emberierőforrás-menedzsment, ügyvitel stb.). A rendszerek digitalizációjának alapfeltétele az adott folyamatok, valamint az őket támogató rendszerek kialakításának újratervezése, melynek során mindig szem előtt kell tartani az állampolgárok és a vállalkozások érdekeit. A digitális transzformációt célzó strukturális reformmal a folyamatok magas szintű újratervezésének hiányában csupán korlátozott hatás érhető el.

Az uniós léptékű digitalizációs kezdeményezéseket illetően a támogatásnak az új **Jogérvényesülés és Digitális Európa programok** keretében kell rendelkezésre állnia. Mindkét eszköz elősegíti az igazságszolgáltatás digitalizációját, például a hatékonyabb határokon átnyúló együttműködést célzó interoperabilitási²⁷ megoldások kialakításának támogatása, illetve a nyilvántartások és adatbázisok összekapcsolása révén. A Digitális Európa program egyúttal lehetőséget kínál az ágazatközi, innovatív technológiai kezdeményezések kísérleti bevezetésére is, különös tekintettel azokra, amelyek a mesterséges intelligenciára, illetve az elosztott főkönyvi (blokklánc) technológiára épülnek.

Javasolt intézkedések	Felelős	Határidő
-----------------------	---------	----------

²⁴ Horvátország számára 2016 óta, Ciprus számára 2017 óta, Belgium számára 2018 óta és Görögország számára 2020 óta.

²⁵ Különös tekintettel az „Intelligensebb Európa” elnevezésű szakpolitikai célkitűzésre, amelyek célja „az innovatív és intelligens gazdasági átalakítás előmozdítása,” illetve arra az egyedi célkitűzésre, amely „a digitalizáció polgárok, vállalkozások és kormányok előnyére fordítását” kívánja elérni. A beruházásoknak összhangban kell állniuk a nemzeti, illetve regionális intelligens szakosodási stratégiákkal, és hozzá kell járulniuk az intelligens gazdasági átalakításhoz.

²⁶ Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a technikai támogatási eszköz létrehozásáról (COM/2020/409 final).

²⁷ A Bizottság bejelentette az európai interoperabilitási keretrendszer értékelésére vonatkozó szándékát, amelynek célja a keret által a kormányoknak az interoperábilis digitális közszolgáltatások (olyan szolgáltatások, amelyek teljeskörűen elérhetők online, és amelyeket a vállalkozások, illetve állampolgárok bármely uniós tagállamban használhatnak) létrehozására biztosított támogatás értékelése. A kezdeményezés egy új interoperabilitási stratégiát is javasol majd az uniós kormányok számára. <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12579-Interoperable-digital-public-services-European-Interoperability-Framework-evaluation-strategy>

Az új szolgáltatások állampolgárok és vállalatok számára történő biztosításának támogatása az új kohéziós politikai eszközök keretében, az igazságszolgáltatási rendszerek és a vonatkozó közszolgáltatások digitalizációján keresztül	Bizottság/tagállamok	2027 végéig
Az igazságszolgáltatási intézkedések digitalizációjának prioritásként való kezelése a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben való megjelenés szempontjából	Tagállamok	2026 végéig
Az igazságszolgáltatási rendszerek digitalizációjára vonatkozó kérelmek benyújtása a technikai támogatási eszköz keretein belül	Tagállamok	2027 végéig
Pénzügyi támogatások nyújtása a „Jogérvényesülés”, illetve „Digitális Európa” programokon keresztül (2021-2027) az olyan kezdeményezések vonatkozásában, amelyek uniós szinten teszik lehetővé az igazságszolgáltatás digitalizációját	Bizottság/tagállamok	2027 végéig
A nemzeti igazságszolgáltatási rendszerek, illetve az adott közszolgáltatások digitalizációjára vonatkozó konkrét projektek megvalósítása, pl. elektronikus nyilvántartások és adatbázisok, ügyviteli rendszerek és biztonságos kommunikációs csatornák kialakítása, videokonferencia-eszközök biztosítása az igazságügyi hatóságok számára, valamint az akadálymentesség biztosítása a digitalizáció során	Tagállamok	2027 végéig

3.2. A digitális csatorna alapértelmezett opcióként való bevezetése az Unió határokon átnyúló igazságügyi együttműködési folyamataiban

A határokon átnyúló igazságügyi együttműködési eljárások digitalizációja ezidáig főleg a tagállamok közötti önkéntes kezdeményezéseken alapult²⁸. Ez a megoldás azonban elérte nyilvánvaló korlátait. A polgári és kereskedelmi jog területén például²⁹ hét tagállam alkalmaz minden vonatkozó uniós jogi eszközre kiterjedő digitális kommunikációs eszközöket a többi illetékes hatósággal való kommunikáció során, hat használja őket korlátozott mértékben, és hét tagállam egyáltalán nem alkalmaz ilyen eszközt. Ez a széttagoltság folyamatos hatékonyságromlást generál – ilyen például a papíralapú formák használata, ami szükségtelen pénzügyi kiadásokkal és negatív környezeti hatással is jár. A digitális kommunikációs eszközök használata önmagában ráadásul nem jelent választ a teljes mértékben digitalizált eljárások igényeire, amelyekhez megfelelő jogi intézkedésekre van szükség.

A Bizottság bizonyos uniós jogszabályok kapcsán már javaslatot tett a digitalizáció egy új megközelítésének alkalmazására. 2018. május 31-én javaslatot tett az iratok kézbesítéséről

²⁸ Az európai fizetési meghagyások digitális kezelésére vonatkozó kísérleti projektben jelenleg csupán néhány tagállam vesz részt.

²⁹ Lásd a csatolt bizottsági szolgálati munkadokumentumot.

szóló rendelet³⁰, valamint a bizonyításfelvételtől szóló rendelet módosításaira³¹. A fenti rendeletek egyebek között jogi keretbe foglalják a nemzeti hatóságok között a határokon átnyúló együttműködéssel összefüggésben zajló kommunikációt. A Bizottság hatásvizsgálataiban³² világosan rámutatott, hogy a jelenlegi, papíralapú együttműködés számos hiányosságot eredményez, és negatív hatással jár a bírósági eljárások költségeire és hatékonyságára nézve. Az eljárások relevanciájának az egyre digitalizálódó világban való biztosítása érdekében a javasolt módosítások az elektronikus adatátvitelt határozzák meg a kommunikáció és a dokumentumcsere alapértelmezett csatornájaként³³. 2019 júniusában az EU elfogadta a szerkezetátalakításról és a második esélyről szóló irányelvet³⁴, amely lehetővé teszi a nehézségekkel küzdő, életképes vállalkozások megmentését, valamint a becsületes, ugyanakkor csődbement magánszemélyek számára a második esély biztosítását. Az irányelv egyik célkitűzése a fizetéseképtelenségi eljárások digitalizációja, amelynek révén csökkenteni lehet azoknak költségeit és hosszát.

Ezen tapasztalat tükrében a Bizottság – ahogyan azt 2021-es munkaprogramjában³⁵ bejelentette – egy újabb lépést tesz előre, és a polgári, kereskedelmi és büntetőjogi ügyeket érintő igazságügyi együttműködési eljárások további digitalizációját célzó jogszabályokra tesz javaslatot. Az ilyen javaslatok a következőket foglalhatják magukban:

- Előírhatják a tagállamok számára a **digitális csatornák** alapértelmezett használatát az illetékes nemzeti hatóságok közötti, határokon átnyúló kommunikáció, valamint adatcsere során;
- Előírhatják a tagállamok számára, hogy az állampolgárokat, illetve vállalkozásokat érintő, határokon átnyúló eljárások során fogadják el az **elektronikus kommunikáció** alkalmazását, anélkül, hogy a papíralapú dokumentumok használatát kizárnák;
- Garantálhatják, hogy az eIDAS-rendeletben³⁶ foglalt megoldások és alapelvek hivatkozási alapként szerepeljenek, és használatban legyenek, különös tekintettel az alábbiakra:
 - az alapelvre, amelynek értelmében **az elektronikus dokumentum joghatása és bírósági eljárásokban bizonyítékként való elfogadhatósága nem tagadható meg** kizárólag amiatt, hogy az elektronikus formátumú;
 - arra, miszerint **az elektronikus azonosításnak³⁷ és az elektronikus aláírásoknak/bélyegzőknek** elfogadhatóvá kell válniuk az igazságügyi

³⁰ Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkézbesítés) szóló 1393/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról (COM/2018/379 final).

³¹ Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről szóló, 2001. május 28-i 1206/2001/EK tanácsi rendelet módosításáról (COM/2018/378 final).

³² SWD/2018/285 final.

³³ A rendeleteiket 2020 novemberének végén fogadták el.

³⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1023 irányelve (2019. június 20.) a megelőző szerkezetátalakítási keretéről, az adósság alóli mentesítésről és az eltiltásokról, valamint a szerkezetátalakítási, fizetéseképtelenségi és adósság alóli mentesítési eljárások hatékonyságának növelését célzó intézkedésekről, és az (EU) 2017/1132 irányelv módosításáról (Szerkezetátalakítási és fizetéseképtelenségi irányelv) (HL L 172., 2019.6.26., 18. o.).

³⁵ https://ec.europa.eu/info/publications/2021-commission-work-programme-key-documents_en

³⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 910/2014/EU rendelete (2014. július 23.) a belső piacon történő elektronikus tranzakciókhoz kapcsolódó elektronikus azonosításról és bizalmi szolgáltatásokról, valamint az 1999/93/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 257., 2014.8.28., 73. o.).

dokumentumok digitális átvitelének esetében, és eleget kell tenniük a jóváhagyott, megfelelő biztonsági szinteknek.

- Alapot biztosíthatnak a **személyes adatok kezeléséhez** az általános adatvédelmi rendelettel³⁸ és az alkalmazandó, adatvédelemről szóló, uniós jogszabályokkal összhangban, valamint meghatározhatják a különböző adatkezelők és adatfeldolgozók feladatait;
- Biztosíthatják, hogy a nyilvános használatra szánt elektronikus hozzáférési pontok a **fogyatékossgal élő személyek igényeinek is megfeleljenek**³⁹;
- Annak biztosítása érdekében, hogy a nemzeti informatikai rendszerek interoperábilisak és egymással való kommunikációra képesek legyenek, meghatározhatják a digitális kommunikációra szolgáló, **háttérben működő informatikai rendszer széles értelemben vett architektúráját**.

Az uniós igazságügyi együttműködés digitalizációjának folyamata során jelentős költségekkel is biztosan számolni kell. Ebben a vonatkozásban a tagállamok rendelkezésére kell, hogy álljon az Unió pénzügyi támogatása. Az általános, uniós szinten, valamennyi tagállam általi használatra kifejlesztett informatikai megoldások jelentős költségcsökkentő intézkedést jelenthetnek.

Javasolt intézkedés	Felelős	Határidő
A határokon átnyúló igazságügyi együttműködés digitalizációjáról szóló jogalkotási javaslat (lásd a Bizottság 2021-es munkaprogramját)	Bizottság	2021. negyedik negyedév

3.3. Mesterséges intelligencia (MI)

A Bizottság egyik tanulmánya⁴⁰ rámutatott, hogy az olyan új technológiák felhasználásának aránya, mint például a mesterséges intelligencia, eltérő a tagállamok között, elterjedésük azonban általánosságban véve mindenhol lassúnak mondható. A mesterségesintelligencia-alkalmazások használata számos előnyt kínál. Segítségével az információk új és kiemelkedően hatékony módon használhatók fel, és – többek között a bírósági eljárások időtartamának csökkenése révén – javulhat az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés is. Bizonyos mesterségesintelligencia-alkalmazások átláthatatlansága és torzításai ugyanakkor

³⁷ A digitális személyazonosság egy, az egységes piac működését lehetővé tevő alapvető elem, és a közigazgatási szervek digitális transzformációjának egyik fő mozgatórugója. Az Európai Tanácstól kapott politikai felhatalmazása alapján a Bizottság javaslatot tesz majd az eIDAS-rendelet felülvizsgálatára annak érdekében, hogy az európaiak részesülhessenek az általánosan elfogadott európai digitális személyazonosság kínálta előnyökből, amely felhasználható valamennyi olyan köz- vagy magánjogi online eljárásban, amely elektronikus azonosítást és online hitelesítést kíván. Ezek a fejlesztések az igazságszolgáltatás területére nézve is relevánsak és fontosak, és figyelembe kell venni őket.

³⁸ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (EGT-vonatkozású szöveg).

³⁹ Összhangban a termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményekről szóló, 2019. április 17-i (EU) 2019/882 európai parlamenti és tanácsi irányelvben (HL L 151., 2019.6.7., 70. o.) foglalt elektronikus hírközlési szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményekről.

⁴⁰ *Study on the use of innovative technologies in the justice field*; <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>

kockázatokat és kihívásokat rejthetnek magukban az alapvető jogok tiszteletben tartása és hatékony érvényesítése tekintetében, különösképpen ami a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot illeti⁴¹.

A mesterségesintelligencia-technológiák által felkínált lehetőségek igénybevétele és a kapcsolódó kockázati tényezők egyidejű kezelése érdekében a Bizottság a mesterséges intelligenciáról szóló fehér könyv 2020. februári megjelenését követő lépésként nyilvános konzultációt kezdeményezett és véleményeket gyűjtött a különböző érdekelt felektől a mesterségesintelligencia-alkalmazásoknak az igazságszolgáltatásban mint esetlegesen magas kockázatot rejtő területen (különösen, amennyiben azt a személyiségi jogokra jelentős hatást gyakorló döntéshozatali folyamatokban alkalmazzák) történő felhasználásáról⁴². A fehér könyv az ilyen rendszerek nagyobb átláthatóságára, emberi felügyeletére, pontosságára és megbízhatóságára irányuló, javasolt követelményeinek célja az említett struktúrák előnyös, alapvető jogok biztosítása (ideértve a nemet, fajt vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékonyságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés tilalmát), valamint a jogállamiság és a méltányos eljárás alapelveinek fenntartása mellett történő felhasználásának elősegítése. A mesterségesintelligencia-eszközök alkalmazása támogathatja, ugyanakkor nem szabad, hogy befolyásolja a bírák döntéshozatalai jogkörét, illetve a bírói függetlenséget.

A Bizottság közelmúltbeli kutatásai⁴³ rámutattak, hogy az igazságügyi hatóságok egyre fokozottabban használják az MI-alapú alkalmazásokat. Az igazságszolgáltatás területén kiemelt fontosságú téma a bírósági határozatok anonimizálása, a beszéd szöveggé való átalakítása és átírása, a gépi fordítás, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést támogató csevegőrobotok használata, valamint a robotizált folyamatautomatizálás⁴⁴.

Ahogy más ágazatokban, a mesterségesintelligencia-alkalmazások használata az igazságszolgáltatás területén is nagyon előnyös lehet. Az uniós szinten érvényesülő jobb koordinációval elkerülhető a nemzeti erőfeszítések ismétlődése, valamint jelentős szinergiák alakulhatnak ki. Az alkalmazással biztosítható az interoperabilitás, segítségével az előnyös kísérleti projektek pedig végül az EU egészére kiterjedő megoldásokká alakulhatnak át. Számtalan jelenleg használatban lévő MI-megoldás alapul gépi tanulási technológiákon, amelyek megkövetelik a rendszerektől a szükséges információk „betanulását”. Ebből kifolyólag az igazságszolgáltatás által további használat – *többek között* különböző MI-megoldásokkal való használat – céljából létrehozott⁴⁵, nyilvánosan elérhető adatkészletek

⁴¹ Ezeket a problémákat az Európa Tanács által kiadott, a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatási rendszerekben történő alkalmazására vonatkozó európai etikai charta is felveti. A charta iránymutatást is megfogalmaz a kihívások kezelésével, valamint azzal kapcsolatban, hogy az MI-technológiák miként használhatók a valamennyi érintett fél érdekeit tiszteletben tartó módon. <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment>

⁴² Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról – A kiválóság és bizalom európai megközelítése – 2020. 2. 19., COM(2020) 65 final.

⁴³ Ahogy az az e közleményhez csatolt szolgálati munkadokumentumból és az *innovatív technológiáknak az igazságszolgáltatás területén való alkalmazásáról szóló tanulmányból* is kiderül; <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>

⁴⁴ Az olyan folyamatok automatizálása, mint a szervezés, tervezés és létesítménykezelés, valamint a dokumentumok és feladatok robotok általi rangsorolása, kategorizálása és kiosztása.

⁴⁵ A nyílt hozzáférésű adatokról és a közzétett információinak további felhasználásáról szóló (EU) 2019/1024 irányelv (HL L 172., 2019.6.26., 56. o.) végrehajtásának keretein belül.

elérhetőségének növelését meg kell vizsgálni és törekedni kell rá az európai adatstratégiáról szóló közleményben⁴⁶ leírt személyes adatok védelmére vonatkozó szabályokkal teljes összhangban.

Habár a mesterséges intelligencián alapuló alkalmazások igazságszolgáltatási rendszerben való bevezetésnek előnyei egyértelműek, az automatikus döntéshozatalban és „prediktív rendészetben”/„prediktív igazságszolgáltatásban” való használatuk jelentős kockázatokat is rejt. A Bizottság úgy véli, hogy az MI-alkalmazások bizonyos felhasználási módjai az igazságszolgáltatási ágazatban kiemelt kockázatot jelentenek az alapvető jogok szempontjából. A mesterséges intelligenciáról szóló fehér könyvről folytatott nyilvános konzultáció (2020. február–június)⁴⁷ keretében adott válaszaikban ezt a nézetet osztották az olyan érdekelt felek is, mint az európai és nemzeti ügyvédi kamarák, a jogászok, a tudományos élet képviselői és a civil társadalmi szervezetek. A fehér könyvet követő lépésként a Bizottság egy olyan általános keretrendszer kialakításán dolgozik, amelynek révén kezelhetők az MI-technológiák által jelentett kockázatok, különös tekintettel a magas kockázatú mesterségesintelligencia-alkalmazások által rejtett veszélyekre. A magas kockázattal járó alkalmazások esetében orvosolni kell a lehetséges torzításokat. E célból a Bizottság megfontolja az alkalmazások lehetséges tesztelésére vonatkozó követelményeket, valamint az alkalmazások céljait és funkcióit ismertető, vonatkozó dokumentáció rendelkezésre bocsátásának szükségességét.

A gépi tanulás alkalmazásának esetén a részrehajló eredmények, valamint a nők és egyes csoportok – például etnikai kisebbségekhez tartozó személyek – elleni diszkrimináció kockázata magas, és azt orvosolni kell. Ennek okán kiemelt figyelmet kell szentelni a felhasznált tanulóadatoknak⁴⁸, ideértve azok reprezentativitását és relevanciáját a tervezett alkalmazás céljának és összefüggéseinek vonatkozásában, valamint annak, hogy ezen rendszerek kialakítási és fejlesztési módja miként biztosítja az alapvető jogokkal teljes összhangban való használatot. Bizonyos mesterségesintelligencia-alkalmazások átláthatatlansága kihívásokat rejthet magában a bírósági határozatok megindoklásának szükségessége, a bírósági eljárásokban részt vevő felek fegyveregyenlősége, valamint más alapelvek szempontjából. Megfelelő biztosítékokra van szükség az alapvető jogok védelmének – ideértve az egyenlő bánásmódot és az adatok védelmét is – garantálása érdekében, valamint az MI-eszközök felelős, emberközpontú kifejlesztésének és használatának biztosítására azokban az esetekben, amikor használatuk elviekben megfelelő.

A végső döntéshozatal azonban emberek által vezérelt tevékenység és határozat kell, hogy maradjon. Kizárólag egy bíró képes garantálni az alapvető jogok valódi tiszteletben tartását, megtalálni az ellentétes érdekek közötti egyensúlyt, illetve számításba venni a folyamatos társadalmi változásokat az ügyek elemzése során. Ugyanakkor az is lényeges, hogy a határozatokat olyan bírák hozzák meg, akik teljesen tisztában vannak az MI-alkalmazások működésével, valamint az azokban figyelembe vett valamennyi, munkájuk során esetlegesen felhasznált információval annak érdekében, hogy döntéseiket megindokolhassák. A mesterségesintelligencia-alkalmazások használata egy közjogi szervet sem gátolhat meg

⁴⁶ COM/2020/66 final

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12270-White-Paper-on-Artificial-Intelligence-a-European-Approach/public-consultation>

⁴⁸ A tanulóadatok minősége arra utal, hogy az adatoknak relevánsnak, pontosnak és reprezentatívnak kell lenniük a tervezett alkalmazás céljának és összefüggéseinek vonatkozásában.

abban, hogy döntéseire indoklást adjon. Ezért kiemelt fontosságú, hogy a bírák és az ügyészek az MI-alkalmazások használatára vonatkozó képzésben részesüljenek⁴⁹.

Bár a fenti témák további elemzés tárgyát képezik, bizonyos célzott intézkedésekre már megfogalmazhatók javaslatok az alábbiak szerint:

Javasolt intézkedések	Felelős	Határidő
A tagállamok, uniós intézmények, bel- és igazságügyi ügynökségek és szervek, valamint jogi szakembereket tömörítő szervezetek innovatív technológiák igazságszolgáltatás területén való felhasználásával kapcsolatos bevált gyakorlatainak és tanulságainak egymással való megosztása; A Bizottság ebből a célból negyedéves, téma szerinti szakértői webináriumokat szervez	Bizottság/tagállamok/bel- és igazságügyi ügynökségek	2021 első negyedéve és azt követően
Az igazságszolgáltatás által létrehozott, megfelelő, géppel olvasható adatok hozzáférhetőségének növelésére szolgáló módszerek keresése annak érdekében, hogy az érdekelt felek, úgy mint az igazságügyi hatóságok vagy jogászok (a magánszektor is ideértve) által használható, megbízható gépi tanulási MI-megoldásokat lehessen létrehozni	Bizottság/tagállamok	2021. és azt követően

3.4. Jobb informatikai eszközök az információkhoz a nyilvántartások összekapcsolása révén való hozzáféréshez

Az egyéneknek joggyakorlásuk és az igazságszolgáltatáshoz való teljes körű hozzáférésük érdekében hozzá kell férniük az információkhoz. Bár már elérhetőek számukra az olyan nyilvános információs eszközök, mint a jogi információkhoz való hozzáférést biztosító EUR-Lex⁵⁰, vagy az igazságszolgáltatási információkat szolgáltató európai e-igazságügyi portál⁵¹, jobb és hatékonyabb módszerekre van szükség a személyes adatok és dokumentumok hozzáférhetősége érdekében. Ebben az összefüggésben a fogyatékkal élő személyek számára való hozzáférhetőség biztosítása is lényeges. A vállalkozásoknak az információkhoz való hozzáférés, a nemzeti hatóságokkal való együttműködés, valamint az igazságszolgáltatáshoz való tényleges hozzáférés megvalósítása érdekében van szükségük digitális eszközökre. Az igazságszolgáltatáshoz való digitális hozzáféréssel megkönnyíthetők a folyamatok, csökkenthetők a költségek és a szabályozási terhek, valamint minden vállalkozás esetében javítható az egységes piachoz való hozzáférés, különös tekintettel a kis- és középvállalkozásokra. A jogászoknak a lehető legjobb támogatást kell biztosítaniuk ügyfeleik számára, különösen a bíróságokkal való kommunikáció, valamint a dokumentumok biztonságos és hatékony benyújtása terén. Az is fontos, hogy a nemzeti és európai hatóságok megfelelő eszközökkel rendelkezzenek a határokon átnyúló biztonságos kommunikációhoz, valamint a bizonyítékok és dokumentumok cseréjéhez. Az Unió bel- és igazságügyi

⁴⁹ COM(2020) 713.

⁵⁰ <https://eur-lex.europa.eu/>

⁵¹ <https://e-justice.europa.eu/>

szerveinek pedig hatékony eszközökre van szükségük a nemzeti hatóságok támogatásához, valamint az egymás közötti hatékony együttműködés biztosításához.

Az elmúlt évtizedben a Bizottság és a tagállamok az e-kormányzat⁵² kialakítására irányuló munkájuk mellett számos olyan kezdeményezést is tettek, amelyek pozitív eredményeket értek el az igazságszolgáltatás digitalizációja terén⁵³. Az állampolgárok, a közigazgatási szervek és a vállalkozások már részesülnek azoknak a digitális eszközöknek az előnyeiből, amelyek javítják az átláthatóságot, megkönnyítik a bizonyítékokhoz való hozzáférést a büntetőeljárások során, valamint csökkentik a késedelmeket és a szükségtelen adminisztratív költségeket. Az e-igazságügyi portál például az igazságszolgáltatás területére vonatkozó jogi és gyakorlati információk nyilvánosság számára hozzáférhető, fő uniós forrása. A portál emellett hozzáférést biztosít az egymással összekapcsolt nyilvántartásokhoz is többek között az üzleti nyilvántartások összekapcsolására szolgáló rendszeren (Business Registers Interconnection System, BRIS)⁵⁴ keresztül, amely egyesíti a tagállamok és az EGT-országok cégnyilvántartásait, nyilvános hozzáférést biztosít több mint 20 millió tőkeegyesítő társaság adataihoz Európa-szerte, és lehetővé teszi a cégnyilvántartások számára, hogy a határokon átnyúló ügyek esetében információkat cseréljenek.

A tagállamok az ítélkezési gyakorlatokat tartalmazó adattáraktól kezdve a vállalkozások adataiig, már számos olyan nyilvántartást és adatbázist működtetnek, amelyek közérdekű vagy konkrét információkat tartalmaznak. Ezek segítséget nyújtanak a magánszemélyeknek és a vállalkozásoknak egyaránt, valamint gyakran elengedhetetlenek a jogászok munkájához is. Számos ilyen nyilvántartás már online felületen érhető el, és bizonyos esetekben uniós szintű összekapcsolások is létrejöttek, vagy kialakításuk épp folyamatban van.

A tagállamok 2012 áprilisa⁵⁵ óta osztják meg egymással bűnügyi nyilvántartási információikat a Bizottság által elérhetővé tett referenciaalkalmazási szoftveren keresztül⁵⁶. Ez a szemléletmód 2019 áprilisában, a harmadik országbeli állampolgárokkal és a hontalan személyekkel szemben hozott ítéletekre vonatkozó információval rendelkező tagállamok azonosítására szolgáló központosított rendszer létrehozásáról szóló rendelet⁵⁷ (ECRIS-

⁵² Az e-kormányzat a közigazgatási szervek átfogó digitális transzformációját tartja szem előtt, ugyanakkor a különböző területekre is hangsúlyt kell fektetni. Az e-igazságszolgáltatás esetében a középpontban az igazságszolgáltatási rendszerek digitalizációja, az igazságszolgáltatási és egyéb illetékes hatóságok közötti interakciók, valamint a bírósági eljárások szempontjából lényeges közszolgáltatások állnak. További információ a Bizottság e-kormányzattal kapcsolatosan végzett tevékenységeiről itt található: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/egovernment_en
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/egovernment-action-plan>

⁵³ A számos, egymást követő e-igazságügyi stratégia és cselekvési terv megvalósításán (jelenleg A 2019–2023-as időszakra szóló európai e-igazságügyi stratégia (Tanács, 2019/C 96/04) és A 2019–2023-as időszakra szóló európai e-igazságügyi cselekvési terv (2019/C 96/05) van érvényben) túlmenően.

⁵⁴ Amely a 89/666/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 2005/56/EK és a 2009/101/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek a központi nyilvántartások, a kereskedelmi nyilvántartások és a cégjegyzékek összekapcsolása tekintetében történő módosításáról szóló 2012. június 13-i 2012/17/EU európai parlamenti és tanácsi irányelve (HL L 156., 2012.6.16., 1. o.) értelmében jött létre, amelyet a társasági jog egyes vonatkozásairól szóló 2017. június 14-i (EU) 2017/1132 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 169., 2017.6.30., 46. oldal) kodifikált.

⁵⁵ A 2009/315/JHA tanácsi kerethatározat (HL L 93., 2009.4.7., 23. o.) és a 2009/316/JHA tanácsi határozat (HL L 93., 2009.4.7., 33. o.) értelmében.

⁵⁶ Az ECRIS végrehajtásáról szóló második jelentés hamarosan elfogadásra kerül.

⁵⁷ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/816 rendelete (2019. április 17.) az Európai Bűnügyi Nyilvántartási Információs Rendszer kiegészítése érdekében a harmadik országbeli állampolgárokkal és a hontalan személyekkel szemben hozott ítéletekre vonatkozó információval rendelkező tagállamok

TCN)⁵⁸ elfogadásával megerősítést kapott. Ehhez hasonlóan, az üzleti nyilvántartások összekapcsolására szolgáló rendszer (BRIS), amely több mint 20 millió tőkeegyesítő társaság adataihoz biztosít nyilvános hozzáférést, valamint a fizetéseképtelenségi nyilvántartások összekapcsolására szolgáló rendszer (IRI)⁵⁹ is megkönnyítette a hatóságok közötti információcserét, valamint a többnyelvű információkhoz való hozzáférést. Az (EU) 2019/1151⁶⁰ és az (EU) 2019/2121⁶¹ irányelvek új követelményeket fogalmaznak meg a cégnyilvántartások digitalizációjára, valamint a cégnyilvántartások közötti, illetve a nyilvánosság számára a BRIS-en keresztül történő információszolgáltatásra vonatkozóan⁶². A földhivatali nyilvántartások összekapcsolását (LRI) jelenleg csupán néhány tagállamban használják kísérleti jelleggel, de a lehetőségeinek teljes kiaknázásához alkalmazásának az egész Unióra ki kell terjednie. Az (EU) 2015/849⁶³ irányelv előírja a tagállamok számára nemzeti, tényleges tulajdonosi nyilvántartásaiknak összekapcsolását. A tényleges tulajdonosi nyilvántartásokat összekapcsoló rendszer (BORIS) minden kapcsolódó információra kiterjedő, központi keresőszolgáltatásként funkcionál majd. Ezáltal javítható a tényleges tulajdonlás átláthatósága, aminek révén hatékonyabban előzhető meg az, hogy a pénzügyi rendszert pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására használják fel.

A nemzeti bírósági ítélezési gyakorlat géppel olvasható formátumban való hozzáférhetősége – egyebek között – szintén a nagyobb átláthatóságának, az uniós jog egységes alkalmazásának és az interoperábilis informatikai rendszerek kiépítésének egyik alapfeltétele. Az európai esetjogi azonosítót (ECLI)⁶⁴, amely egy minden tagállamban és uniós bíróságon ugyanazzal a felismerhető formátummal rendelkező, egységes azonosító, azzal a céllal fejlesztették ki, hogy elősegítse a bírósági ítéletekre való pontos hivatkozást. A Bizottság meg fogja vizsgálni az ECLI-használat elősegítésének lehetőségeit, és esetlegesen kötelező érvényűvé is teheti azt.

azonosítására szolgáló központosított rendszer (ECRIS-TCN) létrehozásáról, valamint az (EU) 2018/1726 rendelet módosításáról (HL L 135., 2019.5.22., 1. o.).

⁵⁸ Az ECRIS-TCN rendszer jelenleg az eu-LISA fejlesztése alatt áll.

⁵⁹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/848 rendelete (2015. május 20.) a fizetéseképtelenségi eljárásról (HL L 141., 2015.6.5., 19. o.).

⁶⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1151 irányelve (2019. június 20.) az (EU) 2017/1132 irányelvnek a digitális eszközök és folyamatok társasági jog terén történő használata tekintetében történő módosításáról (HL L 186., 2019.7.11., 80. o.).

⁶¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/2121 irányelve (2019. november 27.) az (EU) 2017/1132 irányelv határokon átnyúló átalakulások, egyesülések és szétválások tekintetében történő módosításáról (HL L 321., 2019.12.12., 1. o.).

⁶² Az (EU) 2019/1151 irányelv lehetővé teszi és fokozza a digitális eszközök és folyamatok egységes piacon való használatát. Ez az irányelv teljes mértékben online társaságalapítást, illetve fióktelep-bejegyzést tesz lehetővé, és lehetőséget ad a cégnyilvántartások által igényelt dokumentumok teljes egészében online módon való benyújtására is. Az irányelv új funkciókkal ruházza fel az üzleti nyilvántartások összekapcsolására szolgáló rendszert (BRIS), ideérve az Unió cégnyilvántartásai közötti újabb információcserét az (i) eltöltött igazgatók, a (ii) határokon átnyúló fióktelepek és a cégeadatokban bekövetkező bizonyos változások, valamint (iii) az európai igazságügyi portál keresési felületén keresztül díjmentesen elérhető új adatkészletek vonatkozásában. Az (EU) 2019/2121 irányelv az EU-cégnyilvántartások közötti újabb információcserével, valamint újabb, a határokon átnyúló átalakulásokkal, egyesülésekkel és szétválásokkal foglalkozó nyilvános információkkal bővíti tovább a BRIS-t.

⁶³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/849 irányelve (2015. május 20.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 141., 2015.6.5., 73. o.).

⁶⁴ A Tanács következtetései az európai esetjogi azonosítóról (ECLI) és a minimálisan szükséges egységes esetjogi metaadatokról (HL C 360., 2019.10.24., 1. o.).

A tagállamoknak az elektronikus nyilvántartások és adatbázisok létrehozását prioritásként kell kezelniük. Az elektronikus adatbázisok könnyedén lekérdezhetők, minimálisra csökkentik a felhasználók számára az idő- és költségterheket, valamint ellenállóak az olyan válságokkal szemben, mint a Covid19. Az adatbázisok és nyilvántartások digitalizációja uniós szinten történő összekapcsolásuk alapfeltétele, ami a határokon átnyúló felhasználók érdekeit, valamint az egységes piac támogatását szolgálja. Az egységes digitális kapuról szóló rendelet⁶⁵ az egyes kulcsfontosságú életeseemények és eljárások felhasználói felületének teljes digitalizációját írja elő a határokon átnyúló tevékenységet folytató felhasználók esetében. Az összekapcsolások a különböző országokban egyidejűleg végzett, célzott vizsgálatok révén a csatlás kockázatát is csökkentik.

A nyilvántartások és adatbázisok digitalizációja kulcsfontosságú alapeleme az egyszeri adatszolgáltatás elvének való megfelelésnek, valamint a közös európai igazságszolgáltatási adatterek „Európai adatstratégia” közleményben foglaltakkal összhangban való kialakításának is.

Ezenkívül a tagállamoknak, amikor csak lehetséges, videokonferenciák alkalmazásához kell folyamodniuk. A videokonferenciák alkalmazása a bírósági eljárásokban – amennyiben a jogszabályok lehetővé teszik – jelentősen csökkenti a megterhelő és költséges utazások szükségességét, és magukat az eljárásokat is megkönnyítheti. Bár a videokonferencián alapuló megoldásokat nemzeti szinten már alkalmazzák, a 2019–2023-as időszakra szóló európai e-igazságügyi cselekvési terv⁶⁶ a videokonferenciák határokon átnyúló eljárásokban való alkalmazását prioritásként említi. Ennek eléréséhez azonban a nemzeti rendszerek uniós szinten, szoros együttműködésben való kialakítására van szükség a kölcsönös bizalom, biztonság és interoperabilitás biztosítása érdekében. A tagállamoknak ezért rendszeresen meg kell osztaniuk egymással a területen jelenleg zajló fejlesztésekkel és a bevált gyakorlatokkal kapcsolatos információkat. A videokonferenciák alkalmazása nem sértheti a tisztességes eljáráshoz való jogot, valamint a védelemhez való jogokat, úgy mint a tárgyaláson való jelenlét, az ügyvéddel való bizalmas beszélgetéshez, a tanúkhöz intézett kérdésekhez, valamint a bizonyítékok vitatásához való jogot.

Javasolt intézkedések	Felelős	Határidő
Teljes mértékű tagállami részvétel az (EU) 2015/848 rendelet által előírt fizetéseképtelenségi nyilvántartások összekapcsolására szolgáló rendszerben	Tagállamok	2021. június 30.
A BRIS frissítése az (EU) 2019/1151 irányelv által előírt új funkciók támogatása érdekében	Bizottság/tagállamok	Első körös változtatások: 2021. augusztus 1. Második körös változtatások: 2023. augusztus 1.
A BRIS frissítése az (EU) 2019/2121 irányelv által előírt új funkciók támogatása	Bizottság/tagállamok	2023. január 31.

⁶⁵ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1724 rendelete (2018. október 2.) az információkhoz, eljárásokhoz, valamint segítségnyújtó és problémamegoldó szolgáltatásokhoz hozzáférést biztosító egységes digitális kapu létrehozásáról, továbbá az 1024/2012/EU rendelet módosításáról (HL L 295., 2018.11.21., 1. o.).

⁶⁶ A 2019–2023-as időszakra szóló európai e-igazságügyi cselekvési terv (HL C 96., 2019.3.13., 9. o.).

érdekében		
Teljes mértékű tagállami részvétel a földhivatali nyilvántartások összekapcsolásában	Bizottság/tagállamok	2024.
A tagállamok ösztönzése arra, hogy alakítsanak ki a videokonferenciák alkalmazásához szükséges létesítményeket a nemzeti jogszabályokkal összhangban és egymással szoros együttműködésben, valamint – amennyiben lehetséges – használjanak uniós finanszírozást ezekben az esetekben	Tagállamok	2021 első negyedéve és azt követően

3.5. A polgári, kereskedelmi és büntetőjogi ügyeket érintő, biztonságos, határokon átnyúló együttműködést szolgáló eszközök

Az e-CODEX mint a biztonságos digitális kommunikáció fő szabványa a határokon átnyúló bírósági eljárások során

Az e-CODEX a nemzeti informatikai rendszerek közötti interoperábilis, biztonságos és decentralizált hálózat kialakításának fő eszköze a határokon átnyúló polgári és büntetőeljárások során⁶⁷. Egy olyan szoftvercsomagról van szó, amely kapcsolatot alakít a nemzeti rendszerek között, így lehetővé téve a felhasználók, úgy mint az igazságügyi hatóságok, jogászok vagy a nyilvánosság számára, hogy gyors és biztonságos módon továbbítsanak, illetve fogadjanak dokumentumokat, nyomtatványokat, bizonyítékokat és egyéb információkat. Az e-CODEX már használatban van az elektronikus bizonyítékok digitális cseréjére szolgáló rendszerben (eEDES) és bizonyos kísérleti projektek esetében is⁶⁸. A rendszer célja az új, iratkézből és bizonyítási cselekményről szóló rendeletek összefüggésében kialakítandó, decentralizált informatikai rendszer támogatása is.

Az e-CODEX-et jelenleg egy tagállamokból és egyéb szervezetekből álló konzorcium⁶⁹ kezeli. A rendszer hosszú távú fenntarthatóságának biztosítása érdekében a Bizottság elfogadott egy javaslatot,⁷⁰ amelyben a további fejlesztéssel és fenntartással a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség nagyméretű IT-rendszereinek

⁶⁷ Az e-CODEX kifejlesztése és fenntartása uniós pénzügyi támogatással valósult meg.

⁶⁸ eEDES (az európai nyomozási határozatok és a kölcsönös jogsegély iránti kérelmek megosztása a büntetőeljárások során); az európai fizetési meghagyásos eljárás és kis értékű követelések eljárás alapján benyújtott követelések önkéntes alapon, digitális formában való megosztása; iSupport (egy elektronikus ügykezelési és biztonságos kommunikációs rendszer a tartási kötelezettségek határokon átnyúló behajtásához).

⁶⁹ Ausztria, Belgium, Csehország, Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Jersey, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Törökország; az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa és az Európai Unió Közjegyzőségeinek Tanácsa.

⁷⁰ Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a határokon átnyúló polgári és büntetőeljárásokban használt kommunikációra szolgáló számítógépes rendszer létrehozásáról (e-CODEX rendszer), valamint az (EU) 2018/1726 rendelet módosításáról (COM(2020) 712).

üzemeltetési igazgatását végző európai uniós ügynökséget (eu-LISA)⁷¹ bízta meg. Fontos, hogy az e-CODEX eu-LISA általi, 2023. július 1-jétől tervezett átvételéhez már készen álljanak a szükséges hatályos jogszabályok, és ennek érdekében a Bizottság a társjogalkotókkal szoros együttműködésben fogja továbbvinni a javaslatot. A jövőbeni uniós kiberbiztonsági stratégia továbbá egy olyan átfogó keretet szolgáltat majd, amely jogalkotási javaslatokkal együtt kívánja tovább erősíteni a hálózati és információs rendszerek biztonságát.

Az eEDES hatókörének kiterjesztése

Az **elektronikus bizonyítékok digitális cseréjére szolgáló rendszer (eEDES)** egy olyan informatikai eszköz, amelynek segítségével a tagállamok hatóságai biztonságosan, digitális formában oszthatnak meg egymással nyomozási határozatokat, kölcsönös jogsegély iránti kérelmeket, valamint kapcsolódó bizonyítékokat. Jelenleg a hatóságok kérelmeknek elküldéséhez, valamint a bizonyítékok fogadásához olyan (lassú) postai, illetve elektronikus módszereket használnak, amelyek nem mindig rendelkeznek megfelelő biztonsági szinttel. Tekintettel minderre, valamint az elektronikus bizonyítékok gyors biztosításának egyre növekvő igényére a határokon átnyúló nyomozásokban, a tagállamok kifejezték igényüket egy biztonságos platform kialakítására⁷². Az eEDES létrehozásának célja az volt, hogy az adatcsere biztonságának garantálása, valamint a továbbított dokumentumok hitelességének és sértetlenségének ellenőrzési lehetősége mellett növelje a meglévő együttműködési eljárások hatékonyságát és gyorsaságát. Kialakítása egyúttal a nemzeti ügyviteli rendszerekkel való interoperabilitást is szolgálja. A valódi uniós hozzáadott érték megteremtése érdekében minden tagállamnak a lehető leggyorsabban kell csatlakoznia az eEDES rendszeréhez.

Az eEDES további fejlesztésre szorul. Kiemelendő ezek közül a rendszer illetékes hatóságok és érintett szolgáltatók közötti biztonságos kommunikációt biztosító bővítése az új, elektronikus bizonyítékokról szóló rendelet⁷³ keretein belül (annak elfogadása esetén), valamint a tagállamok hatóságai és az érintett bel- és igazságügyi ügynökségek közötti biztonságos kommunikációt lehetővé tevő bővítés. A későbbiekben az eEDES-hez kifejlesztett technikai alkotóelemek olyan újrahasznosítható eszközökké fejlődhetnek tovább, amelyek az Unió határokon átnyúló polgári, kereskedelmi és büntető jogszabályainak digitalizációját szolgálják. Ebben a vonatkozásban az eEDES jövőbeli alkalmazási köre az igazságügyi együttműködési eljárások digitalizációjára vonatkozó jogalkotási javaslatban kerül majd rögzítésre.

Javasolt intézkedés	Felelős	Határidő
A tagállamok támogatása a polgári,	Bizottság	2024.

⁷¹ A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség nagyméretű IT-rendszereinek üzemeltetési igazgatását végző európai uniós ügynökségről (eu-LISA), az 1987/2006/EK rendelet és a 2007/533/IB tanácsi határozat módosításáról, valamint az 1077/2011/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2018. november 14-i (EU) 2018/1726 európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 295., 2018.11.21., 99. o.).

⁷² A Tanács 2016. június 9-i következtetései a büntető igazságszolgáltatás kibertérben való érvényesítésének javításáról.
<https://www.consilium.europa.eu/media/24300/cyberspace-en.pdf>

⁷³ Az Európai Bizottság 2018 áprilisában tett javaslatot az elektronikus bizonyítékokról szóló rendelet (COM(2018)225 final 2018/0108 (COD)) megalkotására. A Tanács 2018. december 7-én, az IB Tanács ülésén fogadta el általános megközelítését a rendelettel kapcsolatban. A rendeletről szóló javaslat a Bizottság 2021. évi munkaprogramjában a kiemelt függőben lévő javaslatok listáján szerepel.

kereskedelmi és büntetőjogi ügyeket érintő, határokon átnyúló együttműködés digitalizációjához szükséges közös eszközök kidolgozásában és bővítésében (az eEDES alapján)		
--	--	--

3.6. Digitális büntető igazságszolgáltatás

Az Unióban a bűnügyi nyomozások és a büntetőeljárások során történő igazságügyi együttműködésre és információcserére szolgáló digitális eszközök modernizációja az egyre fokozódó biztonsági fenyegetések és a technológiai változások ütemének fényében elengedhetetlen feladat. Az olyan bel- és igazságügyi ügynökségeknek és szervezeteknek, mint az EPPO, az Eurojust vagy az Europol rendelkezniük kell a küldetésük végrehajtásához, az egymással és más tagállamok hatóságaival történő együttműködéshez, valamint a büntetőjogi ügyeket érintő koordináció biztosításához szükséges, megfelelő eszközökkel.

A büntetőjog területén a következő intézkedéseket jelölték a legsürgetőbbnek:

- Széles körű egyetértés⁷⁴ alakult azt illetően, hogy **az Eurojust ügyviteli rendszere (CMS)** modernizálásra szorul. Ennek hátterét pedig pénzügyi szempontból is biztosítani kell. A Bizottság támogatni fogja az Eurojustot a folyamatban, többek között a „Digitális Európa” programon keresztül⁷⁵;
- A **„találat/nincs találat” kapcsolat**⁷⁶ az Eurojust, az Europol és az EPPO ügyviteli rendszerei között biztosítja, hogy a felek mindig értesüljenek arról (saját hatásköreiknek megfelelően), hogy van-e kapcsolat az általuk éppen folytatott nyomozások vagy büntetőeljárások között. Ezeket az összekapcsolásokat, amelyeknek révén a szervezetek számára láthatóvá válik, hogy van-e „találat” a birtokukban lévő információk, valamint az egyéb uniós ügynökségektől és testületektől származó információk között, már az említett szervezeteket létrehozó legtöbb vonatkozó jogszabály is előírta – jelenleg azonban kulcsfontosságú annak biztosítása, hogy az összekapcsolások a jogszabályok szándékával megegyezően működjenek. Jelenleg ráadásul nincs érvényben semmilyen, a „találat/nincs találat” kapcsolatokra vonatkozó rendelkezés az EPPO és az Europol között. Az Europol jogi keretrendszerét ezért ennek megfelelően kell módosítani. A Bizottság ezt az ügyet az Europol mandátumának megerősítésére irányuló javaslatában terjeszti elő, amely 2020 decemberében jelenik majd meg.

⁷⁴ A digitális büntető igazságszolgáltatás témájának IB Tanács általi, 2018. decemberi megvitatását követően a Bizottság az Eurojusttal szoros együttműködésben belekezdett egy tanulmány kidolgozásába. Későbbi, 2020. szeptember 14-i jelentésében átfogóan mutatja be a büntető igazságszolgáltatási rendszereket kifejezetten érintő kihívásokat. A következtetésekkel összhangban a Bizottság az alábbi konkrét intézkedéseket javasolja:

⁷⁵ COM/2018/434 final.

⁷⁶ A „találat/nincs találat” egy olyan minimális adatmennyiségen alapuló megközelítés, amely korlátozott mennyiségű információt és személyes adatot hoz nyilvánosságra. Lehetővé teszi a kérelmező fél számára annak ellenőrzését, hogy találhatók-e egy adott természetes személlyel, illetve egyéb jogalannyal vagy üggyel kapcsolatos információk a partnerek informatikai rendszerében (rendszereiben), és ehhez a másik félnek nem szükséges az „igen, van adategyezés” vagy a „nem, nincs adategyezés a nyilvántartásban” válasznál bővebb információt a rendelkezésére bocsátania.

A **terrorista bűncselekményekre** vonatkozó információcseréről és együttműködésről szóló tanácsi határozat⁷⁷, valamint az **Eurojust terrorizmusellenes nyilvántartása** továbbfejlesztésre szorul. A Tanács határozata egyike annak a néhány eszköznek, amelyek előírják a tagállamok számára a terrorellenes ügyekre vonatkozó információk megosztását az Europollal és az Eurojusttal, és ebből kifolyólag az ügynökségek tagállamok terrorizmus elleni harcának támogatására irányuló munkájának egyik sarokkövének tekinthető. Az előnyök maximalizálása érdekében a szereplőknek meg kell egyezniük abban, hogy milyen információkat, és a folyamat mely szakaszában osszanak meg. Ezenkívül a bűnüldözésben érvényesítendő adatvédelemről szóló irányelv⁷⁸ rendelkezéseivel összhangban kell biztosítani az adatvédelmet és adatbiztonságot, és az Eurojust terrorizmusellenes nyilvántartását biztonságosan kell integrálni a jogi és technikai kereten belül. A Bizottság ebből a célból egy, a digitális, határokon átnyúló terrorizmussal kapcsolatos ügyeket érintő információcseréről szóló javaslatot terjeszt majd elő, és azonosítja az Eurojust adatfeldolgozási keretrendszerének további, lehetséges fejlesztési módjait.

A közös nyomozócsoportok kialakítását széles körben a határokon átnyúló nyomozások lefolytatásának egyik leghatékonyabb lépéseként ismerik el. Ezek a csoportok a tagállamokból és harmadik országokból érkező nyomozókat és ügyészeket egyesítenek, szükség esetén az Europol és az Eurojust támogatásával. Hatékonyságukat tovább erősíthetné egy kifejezetten az igényeikre szabott, specifikus informatikai környezet. Így az együttműködés könnyebbé és gyorsabbá válhatna, ami hatékonyabbá tenné a nyomozócsoportok felállítását és munkáját (pl. a kommunikáció, valamint a dokumentumok/bizonyítékok tárolására, valamint cseréjére szolgáló eszközök révén). A Bizottság egy, a **nyomozócsoportok kollaborációs platformjáról** szóló rendeletre irányuló jogalkotási javaslatot tervez benyújtani.

A határokon átnyúló digitális adatcserét úgy kell kialakítani, hogy **a nagy fájlok cseréjére** is alkalmas legyen.

Az igazságszolgáltatásban dolgozóknak képesnek kell lenniük **az ügyek azonosítására és összekapcsolására**. Mind a bűnüldöző, mind pedig az igazságügyi hatóságok számára kideríthető kell, hogy legyen, hogy egy adott személy ellen másik tagállamban indult-e már nyomozás vagy büntetőeljárás. A nagy fájlok cseréjét illetően (lásd fentebb) már a határokon átnyúló digitális büntető igazságszolgáltatásról szóló tanulmány is javasolt központosított és decentralizált megoldási lehetőségeket az elérhető, részleges megoldásokra építve. Minden ilyen vonatkozású intézkedést a személyes adatok védelméről szóló alkalmazandó szabályokkal teljes összhangban kell végrehajtani.

Javasolt intézkedés	Felelős	Határidő
Egy új ügyviteli rendszer kialakítása az Eurojust számára a „Digitális Európa” program keretein belül	Bizottság/Eurojust	2021 első negyedétől kezdődően
A Bizottságot, valamint a bel- és igazságügy	Bizottság,	2021. első

⁷⁷ A Tanács 2005/671/IB határozata (2005. szeptember 20.) a terrorista bűncselekményekre vonatkozó információcseréről és együttműködésről (HL L 253., 2005.9.29., 22. o.).

⁷⁸ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/680 irányelve (2016. április 27.) a személyes adatoknak az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, a vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzett kezelése tekintetében a természetes személyek védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 2008/977/IB tanácsi kerethatározat hatályon kívül helyezéséről (HL L 119., 2016.5.4., 89. o.).

szereplőit egyesítő olyan technikai munkacsoport létrehozása, amelynek feladata a „találat/nincs találat” mechanizmusok megvalósításának támogatása az érintett ügynökségek között	Eurojust, Europol, EPPO, OLAF	negyedév
Az EPPO és az Europol „találat/nincs találat” típusú összekapcsolásról szóló rendelkezés belefoglalása az Europol jogi keretrendszerébe (megerősítésre vár)	Bizottság	2020. negyedik negyedév
A digitális, határokon átnyúló terrorizmussal kapcsolatos ügyeket érintő információcseréről szóló jogalkotási javaslat (lásd a Bizottság 2021-es munkaprogramját)	Bizottság	2021. negyedik negyedév
A nyomozócsoportok kollaborációs platformjáról szóló rendeletre irányuló jogalkotási javaslat (lásd a Bizottság 2021-es munkaprogramját)	Bizottság	2021. negyedik negyedév
Tervezet a nagy fájlok megosztásáról, illetve a határokon átnyúló igazságszolgáltatási ügyek ellenőrzései mechanizmusáról	Bizottság	2021

3.7. My e-Justice tér

Vannak olyan tagállamok, ahol az emberek már elektronikus módon is hozzáférhetnek az igazságügy és a közigazgatási szervek szolgáltatásaihoz (pl. hiteles másolatok kiállítása (a büntetlen előélet igazolásáról állásra jelentkezés esetén, a családi állapot igazolásáról, születési anyakönyvi kivonatról vagy végrendeletéről).

Az ilyen szolgáltatásokkal idő takarítható meg, bárholnan elérhetőek⁷⁹ és még az olyan kihívást jelentő helyzetekben is igénybe vehetők, mint a Covid19-világjárvány. A magánszemélyek és vállalkozások azonban sokszor nincsenek teljesen tudatában az ilyen rendszerek létezésének. Ráadásul, bár a közigazgatási szervek kötelezettségei közé tartozik, hogy weboldalaikat és tartalmaikat a fogyatékkal élő személyek számára is hozzáférhetővé tegyék, a valóságban sokan akadályokba ütköznek a használat során. A Bizottság ebből kifolyólag úgy véli, hogy egy belépési pontként használható „My e-Justice” tér kialakításra lenne szükség, amelyről hivatkozások útján lehetne elérni a rendelkezésre álló nemzeti szolgáltatásokat. Ez a tér az e-igazságügyi portál részét képezné, és kezelése valamennyi tagállammal szorosan együttműködve történne. Az eszköz kizárólag azokat a bírósági dokumentumokat érintené, amelyeket az adott személy vagy jogi képviselője jogosult megtekinteni és/vagy megszerezni. Nem biztosítható hozzáférés minden, egy adott személyt érintő bírósági dokumentumhoz, különös tekintettel a büntetőeljárások esetére, ahol egyensúlyt kell teremteni a nyomozás bizalmas jellege, a gyanúsított/vádott tájékoztatáshoz való joga, valamint az áldozat tájékoztatáshoz és védelemhez való joga között, és ahol külön rendelkezések vannak érvényben az uniós jog értelmében⁸⁰.

⁷⁹ A megfelelő biztonság szint függvényében, pl. elektronikus azonosítás és hitelesítés alkalmazása.

⁸⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2012/13/EU irányelve (2012. május 22.) a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról (HL L 142., 2012.6.1., 1. o.); Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (HL L 315., 2012.11.14., 57. o.).

Első lépésként egy átfogó hivatkozásgyűjtemény megjelenítésére van szükség az e-igazságügyi portálon, amely megkönnyítené az elérhető, az igazságszolgáltatás és az érintett közigazgatási szervek által biztosított nemzeti elektronikus szolgáltatásokhoz való hozzáférést. Ezt követően meg lehetne fontolni az eszköz nemzeti rendszerekkel való szorosabb összekapcsolását annak érdekében, hogy a magánszemélyek és vállalkozások közvetlenül az e-igazságügyi portálon nyújthassák be kérelmeiket, valamint fogadhassák a dokumentumokat. Ennek révén egységes felhasználói élményt lehetne elérni az Unió valamennyi hivatalos nyelvén, míg a nemzeti rendszerek használata gyakran csupán a nemzeti nyelv(ek)re korlátozódik. A cél nem a meglévő vagy leendő nemzeti rendszerek felváltása lenne.

A „My e-Justice” tér megkönnyítené az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést a határokon átnyúló uniós eljárások során is, különös tekintettel a kis értékű követelésekre⁸¹ és az európai fizetési meghagyásokra⁸². Ebben az összefüggésben pedig egy olyan uniós szintű hozzáférési pontot biztosítana a magánszemélyek, vállalkozások és jogi képviselőik számára, ahol követeléseiket elektronikus formában nyújthatják be, és zökkenőmentesen kommunikálhatnak az illetékes nemzeti hatóságokkal. Ez hozzájárulna az adott eszközök felhasználóbarát működésének és alkalmazási sebességének útjában álló gyakorlati akadályok felszámolásához; Jelenleg a követeléseket általában postai úton továbbítják, ami kockázatos, és szükségszerűen késedelemmel jár.

Javasolt intézkedés	Felelős	Határidő
Az igazságszolgáltatás és az érintett közigazgatási szervek által biztosított nemzeti elektronikus szolgáltatásokra mutató hivatkozásgyűjtemény létrehozása az e-igazságügyi portálon	Bizottság/tagállamok	2023.
Egy olyan uniós szintű hozzáférési pont biztosítása, amely lehetővé teszi a magánszemélyek és vállalkozások számára az európai kis értékű követelések és fizetési meghagyások benyújtását, valamint az illetékes nemzeti hatóságokkal való elektronikus kommunikációt	Bizottság/tagállamok	2024.

3.8. Együttműködés, koordináció és nyomonkövetési eszközök

Az igazságszolgáltatási rendszerek digitalizációja már számtalan különböző nyomonkövetési keretrendszerben is rendszeresen megjelenik, úgy mint az uniós igazságügyi eredménytáblában, a jogállamisági jelentésben és az európai szemeszterben. Mivel számos informatikai eszköz is továbbfejlesztésre kerül, a jövőben fontos szerepet kap a különböző eszközök közötti összhang biztosítása, valamint az uniós tagállamokkal és az Unió bel- és igazságügyi ügynökségeivel való szoros együttműködés, valamint a tagállamok közötti további koordináció elősegítése. A Bizottság ennek érdekében továbbra is nyomon követi az

⁸¹ Az Európai Parlament és a Tanács 861/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről (HL L 199., 2007.7.31., 1. o.).

⁸² Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról (HL L 399., 2006.12.30., 1. o.).

igazságszolgáltatási rendszerek digitalizációját érintő fejlesztéseket, az új kezdeményezések révén tovább erősíti az együttműködést, és rendszeres értékelést biztosít.

Az EU igazságügyi eredménytáblája

Az EU igazságügyi eredménytáblája már közöl az igazságszolgáltatási rendszerek digitalizációjának különböző aspektusaival kapcsolatos összehasonlítható adatokat, például az információs és kommunikációs technológiák elérhetőségéről és alkalmazásáról. 2021-től a Bizottság további adatokat is meg kíván jeleníteni a tagállamok digitalizációs folyamatairól, ami a haladást elért területek és a kihívások még mélyebbre ható nyomon követését teszi majd lehetővé.

A nemzeti digitalizációs kezdeményezésekkel kapcsolatos információmegosztás

A Bizottság javaslatot tesz a tagállamoknak egy, az igazságszolgáltatás digitalizációjával kapcsolatos nemzeti kezdeményezések számára kijelölt rész kialakításáról az e-igazságügyi portálon. Ez átfogó képet biztosít a projektekről, így ösztönözve a konvergenciát.

Digitális igazságszolgáltatási miniszteri fórum és rendszeres értékelés

A digitális átmenet jelenleg is folyamatban van, és partneri együttműködést foglal magában mind nemzeti, mind pedig uniós szinten. Kulcsfontosságú a digitalizáció támogatását célzó összehangolt megközelítés alkalmazása, valamint a partnerekkel folytatott folyamatos munka, ezenkívül pedig erős politikai lendületre is szükség van.

A lendület fenntartása érdekében 2021-ben a Bizottság egy online digitális igazságszolgáltatási miniszteri fórumot szervez, amelyen az uniós intézmények és legfontosabb érdekelt felek széles köre vesz részt. Hosszabb távon az igazságszolgáltatás digitalizációját érintő további együttműködési és koordinációs formák is megfontolás tárgyát képezik majd, mivel a megoldásoknak a gyakorlatban is kivitelezhetőnek kell lennie minden érdekelt fél számára. A koordinációt igénylő nemzeti és uniós kérdések közé tartoznak a folyamatban lévő fejlesztések, a tervezett intézkedések, a nemzeti és uniós szintű finanszírozási lehetőségek, valamint a jövőbeli technológiákra vonatkozó előrejelzések. A rendszeres információcserék elősegítik majd a bevált gyakorlatok megismerését és egymással való megosztását, és lehetővé teszik a megvalósított intézkedések nyomon követését, ideértve azokat is, amelyekre e közlemény tesz javaslatot.

Javasolt intézkedések	Felelős	Határidő
A digitalizáció terén nemzeti szinten elért haladás nyomon követésének erősítése az EU igazságügyi eredménytábláján keresztül	Bizottság	2021. és azt követően
Az igazságszolgáltatás digitalizációjával kapcsolatos nemzeti kezdeményezésekről szóló információk összegyűjtése az e-igazságügyi portálon	Bizottság/tagállamok	2021 első negyedéve és azt követően
Digitális igazságszolgáltatási miniszteri fórum szervezése	Bizottság, tagállamok, érdekelt felek	2021.
Az igazságszolgáltatás digitalizációjának terén elért haladás rendszeres értékelése	Bizottság, tagállamok, érdekelt felek	2021-től

3.9. Az igazságszolgáltatás digitalizációja – Felkészülve a jövőre

A digitális technológia folyamatosan fejlődik. Mindig újabbnál újabb, az információk kezelésére, biztosítására és cseréjére szolgáló megközelítések és megoldások látnak napvilágot. Ezek a fejlesztések az igazságszolgáltatás digitalizációjára is hatást gyakorolnak. A fejlesztések irányának egyértelmű és naprakész ismerete nélkül a digitális igazságszolgáltatási rendszerekre fordított beruházások az eredménytelenség és a legjobb ár-érték arány elmulasztásának kockázatát hordozzák. Az új technológiák megjelenése ezenkívül az általuk kifejtett hatás folyamatos értékelésének szükségességét is magával hozza, – különösen, ami az alapvető jogokat és az adatok védelmét illeti – ahogyan a mesterséges intelligencia fejlesztései is szemléltetik.

Minden, az igazságszolgáltatás digitalizációján dolgozó félnek lépést kell tartania a fejlesztésekkel. Minden szereplőnek hozzá kell férnie a rendszeresen frissülő információkhoz annak érdekében, hogy azokat a beruházásokról és óvintézkedésekről szóló döntések meghozatalát megelőzően jogi, technikai és költségvetési szempontból értékeljék. A mind a tagállamokban, mint pedig uniós szinten jelenlévő jelentős kutatási kapacitás pedig felhasználható az olyan technológiai szempontok vizsgálatára, amelyek a társadalom egésze szempontjából nagy jelentőséggel bírnak, ugyanakkor kereskedelmi értékük kisebb, és így lemaradnak a fejlesztésben.

A különböző szervezetek, például a Bizottság Közös Kutatóközpontja által végzett folyamatos kutatási és előrejelzési tevékenységek célzottabbak, a tevékenységek pedig összehangoltabbak lehetnének, biztosítva, hogy az igazságszolgáltatás digitalizációjának minden aspektusára kellő figyelmet fordítsanak. Az innovációs és előrejelzési tevékenységek során szinergiára kell törekedni az EU belső biztonsági innovációs központjával való összefüggesben, amelynek kialakítása jelenleg zajlik.

Ahogyan más szakpolitikák esetében is, az együttműködés nem csak európai szinten, de nemzetközi partnereinkkel is szükséges ahhoz, hogy a digitalizációt a biztonságosabb és hatékonyabb igazságszolgáltatás érdekében a lehető legjobban használhassuk ki. A bűnözők is kihasználják a digitalizáció előnyeit azáltal, hogy online bűncselekményeket követnek el, vagy digitális eszközöket használnak fel a bűnözői tevékenységekhez. Gyorsan ragadták meg a Covid19-válság által teremtett új lehetőségeket is. Ebből kifolyólag elengedhetetlen, hogy a bűnüldöző és igazságügyi hatóságok európai szinten, valamint nemzetközi együttműködés keretében is rendelkezzenek az ilyen bűncselekményekkel kapcsolatos hatékony nyomozásokhoz és büntetőeljárásokhoz szükséges elektronikus bizonyítékokhoz való hozzáférést lehetővé tevő, megfelelő eszközökkel. Az e-bizonyítékokról szóló csomag⁸³ lehetőséget ad a nemzeti bűnüldöző és igazságügyi hatóságoknak a közlésre kötelező európai határozatok és a megőrzésre kötelező európai határozatok alkalmazására, amelyekkel a szolgáltató székhelyének és az információ tárolásának helyétől függetlenül van lehetőségük beszerezni a szolgáltatóktól a bűnügyi nyomozásokhoz szükséges digitális bizonyítékokat. Fontos, hogy a Bizottság javaslatait a társjogalkotók minél hamarabb mozdítsák elő. Emellett

⁸³ Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a büntetőügybeli elektronikus bizonyítékokra vonatkozó, közlésre és megőrzésre kötelező európai határozatokról COM/2018/225 final – 2018/0108 (COD); Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a jogi képviselőknek a büntetőeljárásban bizonyítékok összegyűjtése céljából történő kinevezéséről szóló harmonizált szabályok meghatározásáról COM/2018/226 final – 2018/0107 (COD)

a nemzetközi partnereinkkel folyamatban lévő – az Amerikai Egyesült Államokkal folytatott, valamint az Európa Tanács számítástechnikai bűnözésről szóló Budapesti Egyezményéhez csatolt második kiegészítő jegyzőkönyvre vonatkozó tárgyalások keretében folytatott – tárgyalásokat le kell zárni.

Javasolt intézkedés	Felelős	Határidő
Az igazságszolgáltatás szempontjából releváns digitális technológiával kapcsolatos nyomonkövetési, elemző és előrejelző program kialakítása a Közös Kutatóközponttal együttműködésben	Bizottság/tagállamok	2021. második negyedév
Az igazságszolgáltatás szempontjából releváns informatikai megoldások bevált gyakorlataival kapcsolatos rendszeres jelentéstételt, elemzést, visszajelzést és információcserét szolgáló mechanizmus létrehozása az e-igazságügyi portálon	Bizottság/Tagállamok	2021. második negyedév

4. KÖVETKEZTETÉSEK

Bár az Európai Unióban tett erőfeszítések már mutattak fel eredményeket, az adatok alapján a modern digitális eszközök által kínált előnyök teljes körű kihasználásához minőségi ugrásra van szükség az alapvető jogok teljes körű tiszteletben tartása mellett.

A Covid19-válság az igazságszolgáltatási rendszerek kivételes körülmények közötti hatékony működését érintő kockázatokat és kihívásokat tárt fel, és rávilágított arra, hogy az Európai Unió igazságszolgáltatási rendszereiben szükség van a reziliencia megerősítése. Másrésről a helyzet jelentősen előmozdította a digitális technológiák elterjedését társadalmainkban. Erre a változásra építve kiemelten fontos, hogy az Európai Unió igazságszolgáltatásának digitalizációjára vonatkozó átfogó megközelítés kialakítása új lendületet kapjon, amelynek keretében minden lehetőséget ki lehet használni, megfelelő biztosítékok nyújtása mellett.